

11. Jobstl H.A., Hogg J.N. State of Forestry Accounting in some European Countries. In: Buttoud G., Jobstl H., Merlo M. (eds.). Accounting and Managerial Economics for Environmentally-friendly Forestry. Economie et Sociologie Rurales, Actes et Communications, N 15, P. 17-40.

12. Mueller-Wenk R. Die oekologische Buchhaltung, Frankfurt/M. 1978.

13. Projektgruppe Oekologische Wirtschaft (Hrsg.): Produktlieneienanalyse, Ein Diskussionsbeitrag aus dem Institut Freiburg, Koeln, 1987.

14. Stahlman V. Oekobilanzen/ In: Das umweltbewusste Unternehmen: die Zukunft beginnt heute/ hrsg. von Georg Winter. – 6.Aufl. – Muenchen: Vahlen, 1998, S. 541.

УДК 330.3:504 *Аспір. О.А. Бондаренко – Львівський НУ ім. Івана Франка*

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Досліджується вплив екологічного чинника на формування інноваційної політики як на макро-, так і на мікрорівнях. Розглядаються складові інноваційної політики та особливості її формування в Україні. Даються рекомендації щодо врахування екологічного фактора при формуванні інноваційної політики в Україні.

Ключові слова: інноваційна політика, екологічно безпечне підприємництво, екологічна податки.

Doctorate O.A. Bondarenko – Lviv National University after Ivan Franko

Innovation policy in the system of forming of ecologically safe Business activity

The aim of the article is to research the influence of ecological factor on the forming of innovative policy. It considers the elements of innovative policy and peculiarities of their forming in Ukraine.

Keywords: innovation policy, ecologically safe business activity, ecological taxes.

Сьогодні досягнення значних темпів економічного зростання не можливе без впроваджень в економічну діяльність результатів наукових досліджень, які б сприяли зростанню добробуту та збалансованому економічному, соціально-культурному та екологічному розвитку суспільства. Розробка та впровадження результатів наукових досліджень є складовою інноваційної політики, яка повинна охоплювати:

- пошук, розробку і впровадження нової екологічно безпечної продукції;
- техніко-організаційний розвиток (модернізацію, технічне переозброєння, реконструкцію, розширення підприємств);
- впровадження нових методів управління (процесами створення нових знань, творчим потенціалом тих, хто створює нові знання, управління освоєнням нововведень, управління соціальними та психологічними аспектами нововведень);
- пошук більш ефективних методів вирішення стандартних, рутинних завдань в усіх сферах економічної діяльності;
- трансфер передових та новітніх технологій;
- інвестиційну політику [5, с. 326].

Отже, інноваційна політика спрямована на максимальне задоволення безмежних потреб в умовах обмеженості ресурсів економіки. Причому з часом відбувається зміна цінностей, а отже і потреб споживачів, які все більше прагнуть споживати екологічно чистий продукт, який гарантує екологічно

безпечне виробництво. Екологічний фактор здебільшого є обмежуючим у виробництві, бо, з одного боку, тільки нові еколого-безпечні технології та засоби виробництва дають змогу виробляти продукцію підвищеного попиту, а забезпечити такий процес виробництва не всім під силу, а з іншого – еколого-економічні нормативно-правові обмеження стримують розширення екологічно небезпечного виробництва продукції. Зменшення екологічного навантаження не повинно означати скорочення обсягів виробництва продукції та збільшення товарного дефіциту, тому інноваційна політика має бути спрямована, перш за все, на виробництво продукції, яка б поєднувала у собі властивості засобів зменшення екологічного навантаження з можливостями збільшення економічної ефективності.

На жаль, в Україні кількість впроваджених технологічних процесів має тенденцію до зниження. Так, у 1991 році цей показник становив 7303 (впроваджень), з них 1825 характеризувалися як маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні, тоді як у 2000 році ці показники становили відповідно 1400 та 430 [5, с. 326].

Головними причинами інноваційної пасивності є неспроможність держави забезпечити кредитно-фінансову підтримку процесів оновлення основних фондів і впровадження новітніх технологій, а також неякісний інноваційний менеджмент на самих підприємствах, оскільки керівники таких підприємств зацікавлені отримати прибуток у найкоротший термін, тому менеджери не бачать необхідності в інноваційній діяльності. Звичайно, що з часом продукція таких підприємств не буде відповідати споживчим стандартам, а отже стане неконкурентноспроможною, що призведе до неминучого банкрутства підприємства. Саме така ситуація склалася сьогодні на аграрних підприємствах, які характеризуються інвестиційною непривабливістю, в той час як інвестиційні ресурси концентруються у галузях промисловості. Найвищий рівень інвестиційної активності в агропромисловому комплексі (АПК) України спостерігався в 1991 році, коли капітальні інвестиції за рахунок усіх джерел фінансування перевищували 20 млрд. грн. Цьому, зокрема, сприяло введення в дію законодавства про пріоритетний розвиток соціальної сфери села та агропромислового виробництва. У період 1992-1998 років економічна криза зумовила найбільший спад інвестиційної активності в АПК [2, с. 36].

Протиріччя технології землеробства з навколишнім середовищем призводить до екстенсивного і нераціонального використання ресурсів, в тому числі й земельних, як наслідок – природі завдано великої шкоди. Інтенсивний розвиток промисловості в Україні породив екологічну кризу. Ґрунти, на яких вирощується продукція, забруднюються важкими металами, радіонуклідами, хімічними речовинами, пестицидами тощо. Через ґрунти ці забруднювачі мігрують у суміжні географічні середовища (воду, повітря), забруднюють продукти харчування. У пробах ґрунту окремих промислових зон концентрація важких металів нерідко в 5-10 разів перевищує гранично допустимі рівні. Спостерігається збільшення вмісту солей важких металів, інших шкідливих речовин у рослинницькій продукції [4, с. 146].

З метою виходу із кризи у АПК необхідно на основі наукових розробок створити таку інноваційну модель розвитку АПК, яка б уникала таких факторів негативного впливу, як: хімізація ґрунтів, ерозія (руйнування землі під дією поверхневих потоків та змив верхнього шару (гумусу)), зрошування (призводить до засолювання ґрунтів).

Про ефективність інноваційної політики, що має охоплювати всі сфери економічної діяльності, свідчить зміна таких основних показників: на мікрорівні – зростання фондівіддачі, зменшення фондомісткості, зростання рентабельності виробництва, підвищення продуктивності праці, поліпшення якості продукції, скорочення тривалості виробничого циклу продукції та терміну окупності; на макрорівні – зростання валового внутрішнього продукту (ВВП), покращення загального показника екологічної безпеки, зменшення дефіциту державного бюджету та державного боргу; така динаміка показників свідчить про зростання загального добробуту в країні. Звичайно, в окремих випадках можливе поліпшення однієї групи показників при певному погіршенні інших. Але обов'язковою умовою введення в практику інновацій є зниження затрат на виробництво продукції та зменшення екологічного навантаження. За відсутності виконання цих умов введення інновації в практику є безпідставним.

Інноваційна політика має ряд особливостей, до яких можна віднести такі:

- високий рівень ризику, пов'язаний з розробкою та введенням продукту на ринок (існує імовірність, що вкладені інвестиції не окуповуються у разі невдалої комерціалізації розробленої інновації);
- висока динамічність ринкових процесів (через невеликий проміжок часу на ринку з'являється прогресивніша висока технологія, ніж існуюча);
- інтенсивна конкуренція (існує висока імовірність, що у будь-який момент часу один із суб'єктів ринку запропонує нову технологічну розробку, як наслідок, попередні розробки будуть нецікавими споживачеві);
- підвищена значущість іміджу виробника (високий імідж компанії викликає довіру споживача до цієї компанії, незважаючи на успішні чи невдалі інноваційні впровадження);
- слабкість ринкової сили покупця (виробник, що запропонував унікальний товар на ринку, має певну ринкову силу і може диктувати покупцю свої умови);
- низька значущість цінового чинника для споживача при купівлі високотехнологічного продукту (найважливішим для споживача є здатність товару задовольнити його нагальну потребу, а не ціна товару) [3, с. 64].

Для покращення ефективності інноваційного процесу в Україні можна використати досвід країн Європейського Союзу, а саме ефективно поєднати науку та виробництво шляхом створення технопарків, технополісів, науково-промислових комплексів. Всі ці комплекси створюються на основі провідного університету і об'єднують в собі наукові установи, промислові підприємства, інформаційні, сервісні та виставкові комплекси; вони створюються з метою комерціалізації діяльності і забезпечення швидкого просування наукових досягнень у виробничу сферу [6, с. 78]. За допомогою таких утворень вирішуються такі питання:

- прискорюється процес передачі наукових розробок у виробництво;
- забезпечується розвиток безвідходного, екологічно безпечного виробництва;
- вирішується питання фінансування наукових розробок.

Складовою частиною інноваційної політики є податкова стратегія, за допомогою якої держава стимулює або стримує ті чи інші види діяльності. Одним із завдань податкової стратегії у межах інноваційної політики є збереження довкілля. У світовій практиці існують різні види податкового впливу на природокористування господарюючих суб'єктів. Серед них основними є такі:

- екологічні податки – ціна забруднення навколишнього середовища, або плата послуг по зменшенні забруднення (плата за розміщення відходів понад встановлених лімітів тощо);
- екологічні податки на продукцію – додаткові податки на продукцію, яка забруднює навколишнє середовище на стадії виробництва або споживання (доходи від податків на продукцію повинні використовуватись на фінансування заходів щодо запобігання чи ліквідації забруднення, пов'язаного з екологічними характеристиками продукції);
- диференційовані податки – різновид екологічних податків на продукцію, які комбінують в собі додатний і від'ємний додатковий податок: надбавку або скидку до ціни відповідно на забруднюючу, екологічно чисту або менш екологічно шкідливу продукцію;
- адміністративні податки – плата за реєстрацію продукції та контроль (їх плата дає змогу прискорити діяльність з реєстрації та проведення контролю за якістю продукції);
- податкові пільги (реалізуються у вигляді різних форм звільнення від сплати податків, зниженні податкових ставок тощо);
- система повернення задатку (сума податку включається в ціну продукції, що є можливим забруднювачем; тоді у випадку, коли вдається уникнути забруднення, наприклад, коли шкідливі речовини потрапляють в системи збору відходів, задаток, стягнутий у вигляді податку, повертається) [1, с. 20].

Отже, нинішня інноваційна політика повинна стимулювати дотримання екологічних вимог, нормативів та зниження техногенного навантаження на довкілля. На жаль, особливістю формування інноваційної політики в Україні є її спрямування на нарощування обсягів виробництва та ігнорування екологічних наслідків виробництва. Це може призвести до зростання еколого-економічних збитків.

Література

1. **Борисова В.А.** Екологічне регулювання агробізнесу// Держава та регіони. – 2001, № 4. – С. 20-24.
2. **Дацій О.І.** Інвестиційно-інноваційний напрямок економічного зростання України// Держава та регіони. – 2001, № 4. – С. 37-40.
3. **Журило В.В.** Особливості розвитку ринку продуктів високих технологій// Актуальні проблеми економіки. – 2003, № 2. – С. 62-65.
4. **Мошенець І.В.** Економічні аспекти підвищення родючості ґрунтів// Держава та регіони. – 2002, № 3. – С. 144-149.
5. **Тибінь А.М.** Інноваційний механізм управління розвитком підприємництва в Україні// Держава та регіони. – 2003, № 1. – С. 326-329.
6. **Цигилик І. І., Кропельницька С.О.** Інноваційна політика в системі підприємництва// Актуальні проблеми економіки. – 2003, № 1. – С. 75-79.